

Chapter: 13

- Q.1 दिलेल्या पर्यायांपैकी योग्य पर्याय निवडून लिहा** 5
- जुनागड हे एक संस्थान होते.
(अ) कच्छमधील (ब) सौराष्ट्रातील (क) राजस्थानातील (ड) पूर्व गुजरातमधील
 - फ्रान्सने १९४९ साली सार्वमत घेऊन भारताच्या स्वाधीन केले.
(अ) माहे (ब) कारिकल (क) पुदुच्चेरी (ड) चंद्रनगर
 - संस्थानांमध्ये प्रभावामुळे राजकीय आंदोलनाला सुरुवात झाली.
(अ) चंपारण्य सत्याग्रहाच्या (ब) कायदेभंग चळवळीच्या
(क) असहकार चळवळीच्या (ड) 'छोडो भारत' चळवळीच्या
 - 'वंदे मातरम्' चळवळीद्वारे हैदराबाद मुक्तिलढ्यात सहभागी झाले.
(अ) शेतकरी (ब) कामगार (क) विद्यार्थी (ड) निजामाचे सैन्य
 - गोवामुक्ती आंदोलनातील हे एक धडाडीचे नेते होते.
(अ) स्वामी रामानंद तीर्थ (ब) गोविंदभाई श्रॉफ
(क) मोहन रानडे (ड) बाबासाहेब परांजपे
- Q.2 दिलेली संकल्पनाचित्रे पूर्ण करा.** 4
- -
- Q.3 पुढील विधाने सकारण स्पष्ट करा.(Any Two)** 4
- जुनागड भारतात विलीन झाले.
 - भारत सरकारने निजामाविरुद्ध पोलिस कारवाई सुरू केली.
 - भारतात सामील होण्याच्या करारावर हरिसिंगने स्वाक्षरी केली.
- Q.4 पुढील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा.(Any One)** 3
- संस्थांनाच्या विलीनीकरणातील सरदार वल्लभभाई पटेल यांचे योगदान स्पष्ट करा.
 - हैदराबाद मुक्तिसंग्रामातील स्वामी रामानंद तीर्थ यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- Q.5 दिलेल्या उतान्याचे वाचन करून त्यावर आधारित प्रश्नांची उत्तरे लिहा.** 4

1

हैदराबाद हे भारतातील सर्वात मोठे संस्थान होते. त्यामध्ये तेलुगु, कन्नड, मराठी भाषक प्रांत होते. त्या ठिकाणी निजामाची एकतंत्री राजवट होती. तेथे नागरी व राजकीय हक्कांचा अभाव होता. आपले हक्क मिळवण्यासाठी हैदराबाद संस्थानातील जनतेने तेलंगण भागात आंध्र परिषद, मराठवाडा भागात महाराष्ट्र परिषद व कर्नाटक भागात कर्नाटक परिषद या संस्था स्थापन केल्या. १९३८ मध्ये स्वामी रामानंदतीर्थ यांनी हैदराबाद स्टेट काँग्रेसची स्थापना केली. निजामाने या संघटनेवर बंदी घातली. हैदराबाद स्टेट काँग्रेसला मान्यता मिळवण्यासाठी व लोकशाही हक्कांसाठी लढा सुरू झाला. या लढ्याचे नेतृत्व स्वामी रामानंद तीर्थ या झुंजार सेनानीने केले. त्यांना नारायण रेड्डी, सिराझ-उल्-हसन तिरमिजी यांची साथ लाभली. पी.व्ही.नरसिंहराव व गोविंदभाई श्रॉफ हे स्वामीजींचे निष्ठावान अनुयायी होते.

- i. भारतातील सर्वात मोठे संस्थान कोणते होते?
- ii. तेथे बोलल्या जाणाऱ्या वेगवेगळ्या भाषा कोणत्या होत्या?
- iii. हैदराबाद राज्याची स्थापना कोणी व कधी केली?
- iv. हैदराबाद राज्याची आणि त्यांच्या लोकशाही हक्कांसाठी मान्यता मिळविण्याच्या संघर्षाचे नेतृत्व कोणी केले?

